

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati heti szaklap.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

m. kir. bányatanácsos,

a selmezbányai m. kir. bányaiskola ügyvezető szaktanára.

Megjelenik: Minden vasárnap.

Előfizetési ára: Egy évre 12 korona.

Ujabbkori bányajogi reformok.

— Irta: *Dr. Fehér Manó*, oraviczbányai ügyvéd. —

(Folytatás az 539. oldalhoz.)

Hazánkban 1885. évig a zártkutatmányok után zártkutatmányi díj járt. Ennek helyébe az 1885. évi 14. t.-cz. a felügyeleti illetéket hozta be.

Ezen törvény hozatalával a kormány az addigi szomorú tapasztalatok után indulva, a zártkutatmányokkal való szédelgésnek elejét akarta venni.

A tapasztalat ugyanis azt mutatta, hogy a szédelgést az segítette elő leginkább, hogy a zártkutatmányi díj a gyakorlatban utólagosan volt befizetendő. 1885. év előtt a szédelgők ezrivel jelentették be a zártkutatmányokat anélkül azonban, hogy akár csak egy fillérenyi díjat is fizettek volna. A zártkutatmányi díjak restancziája évről-évre emelkedett s a vége rendesen az volt, hogy több százezer forintot tevő összegek töröltettek anélkül azonban, hogy maguk a zártkutatmányok is töröltettek volna. E baj megszüntetésére hozatott az 1885. évi 14. t.-cz. amelynek kijátszására azonban a furfangos szédelgők csakhamar megtalálták a módját. Bejelentették ugyanis a zártkutat-

mányokat s azután figyelemmel kísérték a további bejelentéseket. Ha nem jött más oldalról olyan bejelentés, mely őket s illetve bejelentésük prioritását fenyegette, akkor lejárni engedték a záros 30 napot, a felügyeleti illetéket nem fizették, hanem ugyanazon szabadkutatásokat rendszerint más fikszipontokból kiindulva ismét bejelentették; s ennek az eljárásnak folytonos ismétlésével jogtalan módon, sőt a törvény frivol kijátszásával biztosították maguknak a teljes illetékmentességet holott az 1885. évi törvény 5. §-ában határozottan kimondotta, hogy a zártkutatómányi felügyeleti illeték elengedésének, vagy leszállításának helye egyáltalában nem lehet.

Ezen anomáliának s illetve a törvény ezen frivol kijátszásának a megszüntetése végett vált szükségessé a pénzügyminiszteriumnak e tárgyban hozott és folyó évi április hó 1. napján hatályba lépett új rendelete.

Mert a mondott naptól fogva mindenki, aki egy vagy több zártkutatómányt bejelent, köteles a zártkutatómányok után járó törvényes felügyeleti illetéket a bejelentéssel egyidejűleg lefizetni.

Ezentúl elmarad tehát a záros 30 napi határidő s az egyidejűleges befizetés tekintetében nincsen különbség, akár közvetlen benyújtás által magánál a bányakapitányságnál akár postára való feladás által történjék a bejelentés.

Mert aki a bejelentést maga nyújtja be a bányakapitányságnál, az köteles a felügyeleti illetéket a benyújtás napján a bányakapitányságnál a hivatalos órák alatt közvetlenül befizetni; aki pedig a bejelentést posta útján nyújtja be, az köteles a felügyeleti illetéket, illetőleg az erről szóló postatakarékpénztári-chequet az illetékes bányakapitányság címére a bejelentés postára adása napján szintén postára adni, vagy legkésőbb a bejelentés beérkezése napján a bányakapitányságnál a hivatalos órák alatt lefizetni.

Ezen radikális rendszabály folytán a jövőre nézve a zártkutatómányokkal való mindennemű szédelgés nagyobbára ki van zárva, ami által hazánk bányászati viszonyai a kutatás terén is jelentékeny módon javulni sőt remélhetőleg teljesen szanáltatni fognak, aminek folytán azután a külföld vállalkozói és tőkepénzesei a lelketlen szédelgők által diszkreditált magyar bányakutatáshoz ismét bizalommal viseltetni és közeledni fognak.

Igaz ugyan, hogy az új rendelet folytán a zártkutatómányok száma jelentékeny módon csökkeni fog, de ez éppenséggel nem lesz bányászatusunk ártalmára; mert a szigorú új rendszabály csak a salakot fogja elsöpörni s akik ezután maradnak, azok igazi és komoly szándékú zártkutatók lesznek, akiknek működése hazánk bányászatára nézve csak hasznos és üdvös lesz.

S mindezt látva, örömmel és meglelédéssel konstátálom, hogy

a kormány ezen üdvös rendeletével az 1894. évben az országos bányászati és kohászati egyesület megbízásából kidolgozott s az ugyanazon évben megtartott nagybányai bányakongresszus elé terjesztett javaslataimnak ebbeli részét is megvalósítva látom.

Mert a « Bányászati és Kohászati Lapok » 1894. évi július hó 15-én megjelent számában közzétett és az 1897. évben «Az évtizedek óta készülő magyar bányatörvény» czíme alatt kiadott könyvem I. részének III. fejezetében egész terjedelmükben közölt ezen javaslataimban a felügyeleti illeték tekintetében határozottan azt indítványoztam volt, hogy «a zártkutatómányi felügyeleti illeték a bejelentéshez melléklendő.»

Az új pénzügyminiszteri rendelet ugyanezt statuálja; s amidőn ezt örömmel és megelégedéssel konstátálom, csak azt az egyet sajnálom, hogy ez az üdvös új rendszabály egy rendeletben — tehát még mindig nem az új magyar bányatörvényben lett hatályba léptetve!

Áttérve ezek után a bennünket nagyon is közlelő érdeklő porosz és osztrák bányajogi reformalkotások s illetve reformtörekvésekre, előbb az új porosz bányatörvényvel s aztán a legújabb osztrák bányatörvényjavaslattal óhajtok foglalkozni.

A mult év február havában Selmezbányár. megjelent könyvemben a rendelkezésekre állott törvény-indokok nyomán nagyon bőven foglalkoztam a porosz általános bányatörvény módosításáról szóló 1907. évi novellával.

(Folytatjuk.)

A modern ólomkohászat alapelvei.

— Kivonat *Huhn-Oker* kohóinspektor Goslarban, 1909. febr. 21-én tartott előadás-anyagából. —

(A «Der Bergbau» 1909. évi folyamának 12—17. számaiból.)

(Folytatás az 543. oldalhoz.)

Savas meddőanyagként első sorban a kvarcz alakjában fellépő kavasav érdemel említést, amely a galenit kísérei sorából ritkán hiányzik. Mellette mindama meddő kőzetfajok szerepelnek, amelyek a kavasavat szabad, vagy nem egész telítéssel kötött alakban tartalmazzák. Az ólomkohász szempontjából legfontosabb bazikus anyagok, a vasnak okszigén-vegyületei, a mész, néha a magnézia. Az agyagföldnek szerepe köre szintén igen fontos, bár némileg sajtáságos, amennyiben több-

nyire bázis módjára, kovasavas agyagföld alakjában megy át a salakba, elegendő koncentráció esetében azonban savként is felléphet.

A cinken kívül, néha a bárium is zavarja a folyamatok rendes menetét. Úgy a cink, mint a bárium is kénvegyületek alakjában, a cink esetleg szilikat alakjában is átmegy a salakba: nehézségeket okoznak azonban, ha nagyobb mennyiségekben vannak az ólom érczeihez, jelesen a galenithez keverődve. A Rammelsberg ólomérczei pl igen sok szfaleritot és főlösen baritot tartalmazván, arra szolgálattak okot, hogy Okerben és a Julius-hütte kohóban különleges olvasztó-folyamatokat vezettek be, amelyek erősen bazikus agyagföld salakok által vannak jellemezve.

Ólomérczeknek aknás pestekben való megömlesztése, bizonyos salakmennyiségnek előállítása nélkül, merő lehetetlenség. Ha az adások fémes alkotórészeit igen kevés salakkal, vagy éppen salak nélkül akarnók beolvasztani, azok a kemenczében uralkodó magas hőmérsékletekben és az ömlesztés zónájába beszorított fúvószeél behatása alatt okszidokká égnének el, vagy maguk is salakká változnának át. A fémes termékekkel együtt termelt olvadó salak, a megömlött fémcsopeket a fúvókasok szintjén való áthaladásuk közben védő burkolóval veszi körül és levegőt át nem bocsátó fűdőként takarja a kemence gyűjtő medenczében összegyűlemkezett megömlesztett fémet is. Anynyi salak, amennyi a fémek védelmére és az olvasztó jó járatának biztosítására kell, nem zavarja tehát a kohászt, ami azonban ezen felül van, az már káros lesz és mulhatatlanul mellőzendő. A rondítóknak a fémes alkotórészekről való gondos szepárálása a bányásznak és segítő társának, az érczek előkészítésével foglalkozó szakembernek a feladata, ki ha munkáját nem végzi teljes preczizitással, mulasztásának, avagy berendezései tökéletlen voltának tulajdonítsa, ha a kohó a beváltás alá kerülő nyers, vagy előkészített termékek fémértékét nem fizeti ki levonások nélkül, illetőleg ha az érték nélkül való elegyrészek kényszerű feldolgozásáért egy vagy más alakban magát kárpotolni igyekszik.

Miután kikerülhetetlen dolog, hogy az olvasztó kemenczében képződő salak az értékes fémnek valamelyes részét magába felvegye, természetes dolog az is, hogy a salaknak a megkövetelt mértéken túl való emelkedése, fémbe való veszteséget is okoz, amit már gazdasági szempontokból is, feltétlenül kerülni kell. Egyuttal az is természetes, hogy az olvasztás költségei, az adás mennyiségével okozatos összefüggésben állanak. Minél több adásanyagot kell egy-egy tonna ólom termelhetése végett beolvasztani, annál magasabbra emelkednek a fém tonnájának kohóköltségei. Az érczek vétel-, illetve beváltás-árának megállapítása, majdnem kivétel nélkül úgy történik, hogy a beszállított ércztelek fémbe való tartalmát megállapítva, ezt a szóban forgó fém egységárával szorozzák. Az érczek ekképen megállapított értéké-

ből a kohóköltségeket és az olvasztás költség-tételeit levonásba hozzák. Kohó- és olvasztás-költségek a fentebb megjelölt okokból az érczek fémekben való tartalmának csökkenésével, természetesen emelkednek. Az érczek gondos előkészítése e szerint tehát úgy a bányá- mint a kohóüzem előnyére van annál is inkább, mivel a legtöbb kohómű beváltási árszabályzata, a különösen káros czinkes és baritos keverésrészeket külön levonásokkal terheli meg.

(Folytatjuk)

Bányaművelés.

Új gyujtósínor. *J. Harlé*, Rouen-ben (Franciaország) kombinált oly gyujtósínorra szerzett szabadalmat (1908. jan. 26. 205. 287. sz. N. B. sz.) a mely a kívánalomhoz képest egyszer lassan ég és így rendes gyujtásokhoz használható, máskor ha a munka menete a hirtelentül való gyujtást követelné meg, pedig pillanatnyi detonációval lobban fel. Harlé új gyujtósínórja, kettős célzatának megfelelően, két részből áll. A belső csőszerű rész, valamely brizans robbantó-szerrel van megtöltve és a pillanatnyi detonációk célját szolgálja; a külső tömlőszerű rész, a mely a belső csövet körülfűzve, lövőporral van megtöltve és a szokásos gyujtósínor módjára működik. (Özt. Zft. f. B. u. Hw. 1909. 20. sz.)

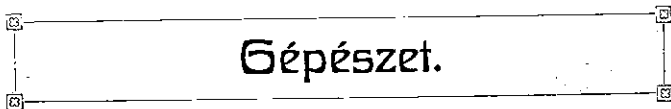
Vaskohászat.

Öntvénydarabok, homoksugár fúvóval való tisztítása. Öntvénydarabok tisztítása közben, a mekhanikai munka, az eddig kézzel végzett munkát, majdnem teljesen leszorította a használás teréről. Különösen nagyon praktikusoknak mondják azokat az öntvényeket tisztító gépkonstrukciókat, a melyeket a Vogel & Schemmann czég Kabel-ben (Westfália) állított újabban a vasgyárak öntöműhelyei rendelkezésére. Általánosan ismeretes dolog, hogy ilyen szerkezetek főképpen homoksugárral dolgoznak. Az újabb és javított *kompresszoros és forgó-asztallal bíró homoksugár-fujtató-készülékek* fúvókái

beállíthatók azért, hogy különböző nagyságú öntvénydarabokon való tisztító munka közben, a fúvókának a megmunkálás alá kerülő darabtól való távolságát, üzem közben is, akadály nélkül, mindig a homoksugár leghatásosabb közében megtartani lehessen. A homoknak kerिंगése látható. Az asztal nyílásán áthulló, már használt és a friss homokot, elevátorral, rázószítára emeli a szerkezet, hogy az itt, az öntvény tördelékkeitől és esetleges piszoktól megszabadíttassék és teljesen tisztán és használatra készen a homoktartóba hulljon. Kisebb öntvénydarabok, esetleg vörös- és temper-öntvények tisztításánál a rotáció-golyós-homoksugár fúvónak igen jó hasznát lehet venni. A forgó- (rotációs-) gömb első perczenként, egy-egy fordulatot tesz, miközben a megmunkálendő öntvénydarabok össze-viszsa, egymásra hullanak. A fúvókák karjai a dob bütüvégeibe szolgálnak be, miközben a forgó mozgás és az ennek folytán mindig egyenlőnek maradó távolságban támadják a dobnak tartalmát. Külön géptípusszal tisztítják a kályhák, takaréktűzhelyek- és közép-kereskedelmi öntvények darabjait. A szerkezet a kompresszoros és forgó asztallal bíró homoksugár-fújtató-készülékek konstrukciójához hasonló s ettől csak annyiban különböző, hogy egyik fúvókája az asztal lapja fölé, szilárdan állóan, szerelt fúvókájából, a homok sugara felülről hat az asztalra fektetett öntvénydarabra. Van azonban más, különösen, kisebb tárgyak megmunkálására szolgáló oly szerkezet is, melynél a munkás kezeit karnyílásokon átdugja s ekként viszi a tárgyat a fúvókas hatás-körzetébe. A munkát, üveggel fődött nyíláson át nézve, lehet ellenőrizni. A tisztító kamara belsejét villamos-lámpa világítja meg. Mindezek a gépek tömlők nélkül, portól mentesen és automatikusan végzik munkájukat. A fúvókák igen egyszerűek és nagyon tartósak, mert kiváltható pofarészekkel bírnak. Igen nagy öntvénydarabok számára, melyeknél az automatikus tisztítás természetesen lehetetlen dolog, a megmunkálás szabad sugárral és külön e célra rendelt tisztító kamarákban történik. Schemmann rendszerénél a munkás a tisztító kamarán kívül áll. E kamarának elülső falában, szemmagasságban üveggel védett nézőnyílás van kihagyva; a fúvócső ugyan e falon át szolgál be a tisztító kamara belsejébe. A por leszívására, csővezetékhez kapcsolt centrifugál-szivattyú szolgál. (Eisenztg. XXIX. éf. 27. sz. — *Kedesdy*. Der Ingenieur. II. éf. 9. sz.)

A fehér bádóg gyártásának fejlődésmenete és jelenlegi állása. A német vaskohászok f. hó 2-án Düsseldorfban tartott ezidei közgyűlésén *Vogel Ottó* a fehér bádóg gyártásának fejlődés-menetéről és jelenlegi állásáról értekezvén többek között a következőket mondja: A fehér bádóg készítését Németországban kezdték meg s igen hosszú időn át egész Európát, Németország látta el czinnezett bádóggal. A fehér bádóg gyártása Németországból Ausztriába, Angolországba, Franciaországba stb. származott át. A fehér bádóg készítését már régóta ismerik s legalább is sokkal idősebb gyártási ág, mint azt általánosan gondolják. Előképe már akkor megvolt, mikor a pléhedények czinnezése megindult. Mikor és hol gyártották az első fehér

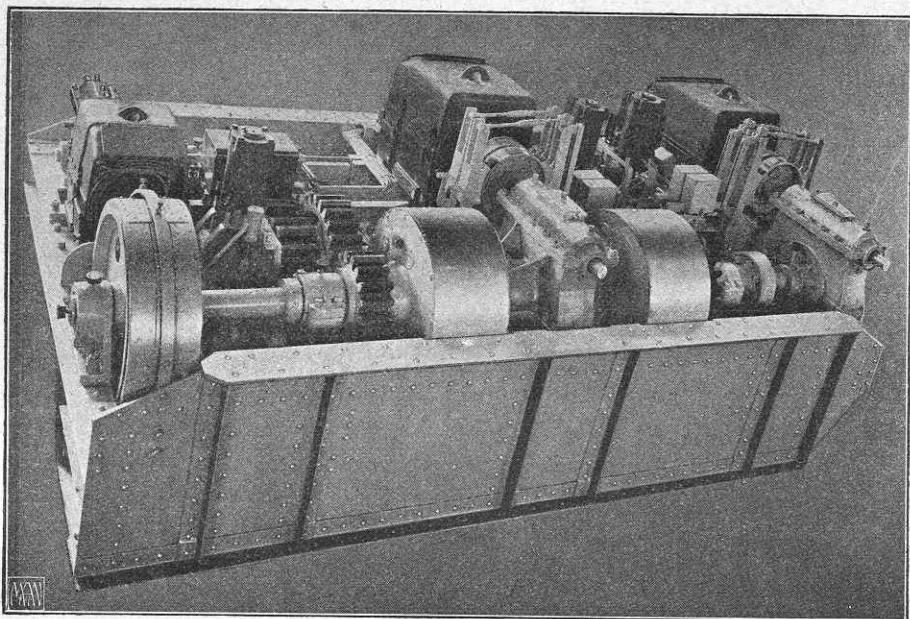
bádogot, erről az adatok azonban természetesen hiányoznak s csak azt lehet feltételezni, hogy valószínűleg oly helyen, ahol jó vaspléheken kívül, czinna is bőven állott rendelkezésre. Valószínű, hogy Bajorország, Szászország vagy Szilézia vaslemez-gyáraiból indult ki, a vasbádog czinnezésének eszméje. Szilézia talán kétséges is e tekintetben, mert ezen ország czinncérbányászata sohasem volt különösebben jelentős. Tekintetbe veendőek tehát az Érczhegység és a Fichtel-hegység s elsősorban az utóbbi érczbányavidék, mert a Fichtel-hegység jövedelmező czinncérbányászata régi keletű s mert ott a vaslemez-gyártását is már réges-régen jövedelmezően üzték. Még szorosabbra vonva a kombinációk gyűrűjét *Wunsiedelt*, vagy *Weissenstadt*ot kell a fehér bádog gyártása bölcsőjéül megjelölni, — első azért mert ott még ma is őrzik az önozó-rend első példányát, — másodikat azért, mert ott a XIV. és XV. század folyamán igen élénk volt a fehér bádog gyártás-ipara. Az első hiteles adat, mely a fehér bádog gyártására vonatkozik, 1428. évből való. Az angol származású Andrew-Yarranton, Szászországban tanulta meg a bádog czinnezését és ő vilte ki a vasgyártás ezen mellékágazatát Angliába, ahol az 1665. óta, rohamos fejlődésnek indult. Sziléziában 1745. óta gyártják a fehér bádogot. Franciaország fehér bádog gyártása XIV. Lajos király uralkodásának idejéig követhető. Ausztriában és Magyarországon mindössze öt telepen gyártják a fehér bádogot s az őszszes termelés évente 10000 t körül van. Belgiumban egyáltalában nem készítenek czinnezett bádogot; Svédországban ezen iparággal teljesen felhagytak; Oroszországban most indult meg a fehér bádognak gyári előállítás. (Chemiker Zeitung. 1909. 56. sz.)

Kettős hajtószerkezet daruk számára. (Két becsalott rajzzal).

A daruk, vagy gémekek munkájának, illetőleg járat-sebességének fokozása, hovatovább, mindinkább aktuálissá válik. Igen sok üzemnél, különösen pedig vasöntőkben és szerelő műhelyekben, nagy gyorsaságok alkalmazásba vételével kapcsolatosan, anynyiban merültek fel nehézségek, hogy a tehernek gyakran kívánatosná váló pontos beállítása, a mozgások nagyobb gyorsasága folytán, sokkal nehezebben történhet meg mint előbb, a mikor aránylagosan lassúbb volt a gémekek, vagy daruk mozgása. Miután az ujabban használatos kontrollerek a sebességek szabályozását, aránylag csak igen szűk határok között engedik meg, sürgős követeléssé vált oly szerkezetnek a létesítése, amely a gyorsan dolgozó darukon is lehetővé teszi, hogy a terhek lassú mozgatása, lehetőleg egyszerű módon és körülményes átkapcsolók beiktatása nélkül megtörténhessék. A *Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg R. T.* (Nürnberg) új kettős hajtószerkezete a jelzett követelésnek minden tekintetben megfelelő, még azontúl is igen sok előnyös oldallal bír, amiért is arról itt, pár rövid szóval megemlékezni szándékozunk. A szóban forgó *kettős hajtószerkezetnél* két elektromotor (l. az 1. sz. rajzot), váltakozva egyenként, vagy egyszerre és együtt hat azon sajátos, de azért meglepően egyszerű hajtóműre (l. a 2. sz. rajzot), amely különböző átvitelek segítségével, a mozgások a célnak megfelelő mó-

don szabályozhatók. A sebesség módosítását a kontroller-emelő egymagában végzi anélkül, hogy más elektromos, vagy egyéb mechanikai készüléket átkapcsolni kellene. A kapott fősebességeket a kontroller segítségével úgy mint eddig, tetszőlegesen lehet szabályozni, ami a pontos és finom beállítás lehetőségét is biztosítja. Mondottak igazolására legyen szabad néhány példára rámutatni. Vasöntőkben pl. az öntvénydarabokat, úgy lassan és biztosan lehet a kívánt helyzetbe hozni és igen parányi mérettel emelni vagy süllyeszteni, mint gyors továbbszállításukat eszközölni. Acélművekben a darukra szerelt kettős hajtó szerkezet, lehetővé teszi egyrészt azt, hogy az öntő-üstök a kívánalomhoz képest lassabban vagy gyorsabban vitessenek rendeltetésük helyére,

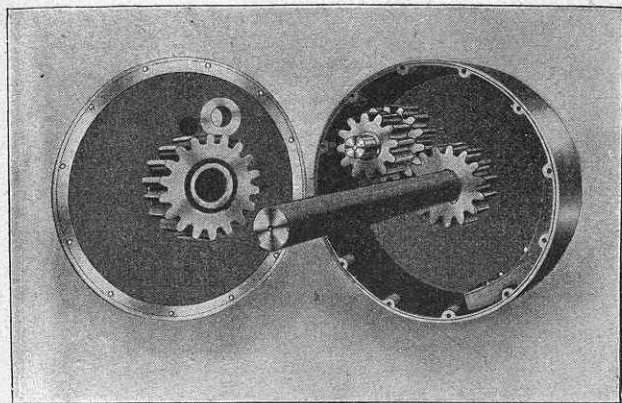

1. sz. rajz. Futó-készülék, 110.000 kg. hordás-képességgel, M. A. N. típusu kettős hajtó-szerkezetű darúk számára. (Az emelő-készülék két elektromotorja.)

mint azt is, hogy az aránylag sokkal könnyebb kokillák, hamarosan áthelyeztessenek. Igen jó szolgálatot tesznek ezek a kettős hajtószerkezetek, illetve a velük felszerelt darúk a megmunkáló és szerelő műhelyekben, ahol gyakran igen gyors munkát kell végezni és e mellett igen különböző súlyú gépalkotórészeket kell pontosan megszabott helyzetekbe beállítani. Eddig u. n. segítő-emelő-készülékekkel kellett dolgozni; ezek ma már nagyrészt fölöslegessé lettek. Elmaradhatnak a segítő kajmók is, amelyek különösen nagyobb emelés-magasságoknál sokszor az által okoztak nehézséget, hogy emelés előtt, a vontatás

irány-vonalából, eltávolítandók voltak. Az egész konstrukció is egyszerűbbé válik, mert a hajtószerkezet alkotó-elemeinek elrendezése áttekinthetőbb, számuk pedig kevesebb lett. Futó-daruknál, a szerkezet rövidebbre szabható, ami az épület falainak megközelíthetőségének és így a munka tere megnagyobbodásának mérhetetlen előnyével jár. Az 1. sz. rajzzal bemutatott szerkezeten, az emelőmű hajtására két,

2. sz. rajz. Forgó hajtómű, kettős motorú daruk számára.

egyenként 68 PS-es, teljesen egyenlő motor van szerelve, amelyek vagy külön-külön, vagy együttesen dolgoznak. A esigakereknek tengelyvonalában fekszenek a forgató szerkezetek főgöröndjei. A munkát itt fogaskerek veszik fel és viszik át a kötéldobra. (Kisebb emelőgépeknél egy forgató szerkezettel is meg lehet elégedni.) Közelebbi részletekről felvilágosítást ad: Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg A. G., Werk Nürnberg. (Bővebbet l. Elektrische Kraftbetriebe und Bahnen. 1909. 7. sz.)

Közgazdaság.

A kincstár bányászata. A fővárosi lapok egy idő óta sűrűn foglalkoznak ezzel a kérdéssel, de nem mindig a tárgyilagossággal, melyet az ügy fontossága és értéke megkívánna. Olyan hangok hallatszottak az utóbbi időkben, melyek — lévén az *Aranyosvölgyi* bányáról és a *Pójeáni* birtokról szó — minket közvetlenül érdekelnek, annál is inkább, mert ha nem is szoros, de mindenesetre összefüggésben áll a vajdahunyadi vasgyár fennállásával és fejlődésével, s így a hazai bányászat és kohászattal. Az aranyosvölgyi és pójeáni vasércztelepeket a kincstár a vajdahunyadi vasmű vasérczszükségletének fedezésére vette. A vasérczszükségletek biztosítása, oly arányú beruházások mellett, mint

a milyenek Vajdahunyadon történtek, még akkor is csak böles előrelátásra vall, ha oly dús ércztelepek állanak rendelkezésre mint a milyenek Gyaláron vannak. A gyári beruházások milliókra mennek, mely milliókat, évek hosszú során lehet és kell amortizálni, nem lévén az a cél, hogy rabló gazdaságot folytatva, pár év alatt kiaknázzanak évszázadokra szolgáló ércztelepeket még akkor sem, ha ez lehetséges volna. Nem áll az, hogy csak a legnagyobb erőfeszítéssel képes vasércz-szükségletét megszerezni mióta az ércz-szállítás nem kötélpályán, hanem vasuton történik. Számadatokkal tudnók bizonyítani ennek ellenkezőjét. És mégis hiányozván a vasércz azt írják, hogy a kohók nem képesek az országban termelt vasérczet feldolgozni s az állami vaskohók vasércz hiányában szenvednek. Tájékoztatlanság — hogy ne mondjam rossz indulat — sugárik ki minden szóból, melynek alapja vagy a tájtékozó düh, vagy pedig tudatlanság lehet csak. Mert tudatlanságra vall, ha azt írják, hogy a lebontott kötélpálya inkább volt képes fedezni a hunyadi kohók érczszükségletét mint a vasút, melynek talán egy vonata képes annyit szállítani mint a menyeyít a kötélpálya egy nap alatt szállított. Tudatlanságra vall, ha azt írják, hogy nincs elegendő vasércz és e miatt szükségét szenvednek a kohók, amikor mindenki tudja és tudhatja, hogy a kohók üzeme zavartalan. Gyaláron sok évtizedre való vasércz van s ha a kincstár mégis megvette az *aranyos-völgyi* és *pojéni* vasércztelepeket, úgy az nem elítélendő, sőt méltányolandó, mint böles előrelátás, mely a jövőt tartja szem előtt. Igenis öntudatos gazdasági akció alapköve volt a két vasércztelep megvétele, melynek áldását meg fogjuk érezni ép úgy, mint ahogy megérez-tük a kincstár eddigi gazdasági akciónak áldását. Nézzük meg Vajdahunyadot, mivé lett, mivé fejlődött a vasgyár telepítése óta! Nézzük meg a várost környező községeket, mivé fejlődtek mióta lakói a gyárban dolgoznak! És akkor csak helyeselni lehet a kincstár gazdasági akcióját. Országos érdeket képvisel a hunyadi vasgyár és ezt az érdeket még hathatósabban fogja képviselhetni akkor — mint, a hogy tervbe van véve — ha a vasgyár fejlesztve lesz. Sok munkáskézből veszi ki a koldusbotot s ad a munka árán kenyeret, tisztességes megélhetést és a szorgalomnak jutalmat. Roszszindulat sugalhatja csak azokat a kitérőseket, melyek az erős hitnek, a törhetetlen bizalomnak megingatását czélozzák anélkül, hogy eredményt érnének el vele, anélkül, hogy feltudnák fogni mily óriási károkat okoznának, ha eredményük volna. A karaván meséjét kell önkéntelenül idéznünk s nem hallgatva a csaholásra tovább kell haladnunk azon az úton, mely előttünk áll, meglévén győződve, hogy az jó, hogy az célhoz vezet s gazdasági gyarapodásunk egyedüli útja. (Vajdahunyad. 1909. 20. sz.)

Közgazdasági hírek. Új szénbánya-társaság. Már írtunk arról, hogy a handlovai szénterületek kiaknázására a Salgótarjáni és a Magyar Általános Készén-

bánya R.-T. új társaságot alapít. Az új szénbánya r.-t. „*Nyugatmagyarországi kőszénbánya részvénytársaság*“ czég alatt fog legközelebb 10 millió korona alaptőkével megalkulni, mely tőkének egyik felét, amint ismeretes a Salgótarjáni, másik felét a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársaság érdekcsoportja fogja jegyezni. Az igazgatóságot is az alapító részvénytársaságok egyenlő számú kiküldöttei fogják alakítani. Elnöke az új részvénytársaságnak Chorin Ferencz főrendiházi tag, alelnöke dr. Loew Tivadar, az igazgatóság tagjai pedig Bisztégi Rudolf, Frischmann J. Frigyes udvari tanácsos, Szende Lajos és Reimann Lázár udv. tanácsos lesznek. — **A Dunántuli Kőszénbánya R.-T. felszámolása.** Megirtuk, hogy a Dunántuli Kőszénbánya Részvénytársaság miután bányáit a kincstárnak eladta — felszámol. A felszámolást kimondó közgyűlést már megtartották, s felszámolókul dr. Marinovich Imrét és dr. Kosztka Antalt választották meg. (Egyetértés. 1909. 111. sz.) — **A Magyar bánya r.-t., Dobsina,** amely a múlt évben alakult *Meisels Samu* udv. tan. vezetésével a *Csáky* grófi család bányabirtokainak üzembe vételére és amelyről rövid fönnállása alatt már különféle kedvezőtlen hírek keringtek, május 9-én rendkívüli közgyűlést tartott, amelyen elhatározták, hogy a társaság nagyhalmági birtokát eladják. (M. Kereskedők Lapja. 1909. 20. sz.) — **A Balkán mint a magyar gépiparnak kínálózó kiviteli piacza.** A giurgevói konzulátus fontos tájékoztatót ad a *magyar gépiparnak* a Balkánra irányuló kiviteléről. A gépiparra nézve nevezetes moszkvai adat többek között az is, hogy Oroszország a *mezőgazdasági gépek beviteli vámmentességét legközelebb megszüntetni készül,* hogy ekként is előmozdítsa ennek a szakmának Oroszországban való meghonosítását. (Közgazdasági Értesítő. 1909. ef. 19. sz.)

Állami kedvezmények. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter a pénzügyminiszterium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök hozzájárulásával az 1907. évi III. t.-cz. 1. §-ában meghatározott állami kedvezményeket az *Urikány-zsúlvölgyi magyar kőszénbánya részvénytársaság budapesti czégnak Lupényben* létesítendő új kocszgyári telepe és az ezzel kapcsolatosan a melléktermények feldolgozására berendezendő ammoniak műtrágyát, kátrányt és vegytermékeket előállító ipartelepe részére az üzembe helyezéstől számítandó 15 évre előzetesen biztosította. (Bp. Kzl. 1909. 112. sz.)

HIREK

Személyi hírek.

Kinevezések. A nagybányai m. kir. bányai igazgatóság **Balázs Kálmán,** nádasi **Tersztyánszky Vilmos,** **Szirmai Ferencz** segédaltiszteket és **Kiss József** ács mestert az altisztek II. fizetési osztályának III-ik fokozatába altisztekké nevezte ki. (V/14. 909. E. T.)

Lakásváltozás. **Prohászka Ferencz** lakását Baglyasalja-Salgótarjánról, Somsály-Hódoscsépányra helyezte át. (V/17. 1909.)

Híradások.

Állami kőszénbánya igazgatóság. Az állami kőszénbányászat fejlesztéséről szóló törvényben a pénzügyminiszter felhatalmazást nyert

az állami köszénbányaigazgatóság felállítására. Az erre vonatkozó tervezet a pénzügyminisztériumban elkészült, s a szervezés a napokban megtörténik. Összesen 20 központi s 40 vidéki tisztviselőt alkalmaznak az igazgatóságnál. Az igazgatóság vezetését *Andreics János* főbányatanácsos, a pénzügyminiszterium szénosztályának főnöke veszi át; aligazgató egy műszaki tanácsos lesz. Adminisztratív vezetőül *dr. Seidl Aurél* miniszteri titkárt, az elnöki ügyosztály vezetőjét szemelte ki a pénzügyminiszter. (Az Ujság. 1909. 117. sz.)

Böckh János halálához. Nagysúri *Böckh Jánost*, a Földtani Intézet volt igazgatóját, f. hó 12-én délután temették el nagy részvétel mellett Budapesten, a Földtani Intézet Stefánia-úti palotájából. A végzettségen a nagyszámú gyászoló közönség sorában ott voltak a többi közt: *Darányi Ignác* földmivelésügyi miniszter, *Mezőssy Béla* és *Ottlik Iván* államtitkárok, *Lukács László* volt miniszter, *Fülepp Kálmán* főpolgármester, *Chorin Ferencz* főrend., *Wartha Vincze* műegyetemi rektor, *Szalay Imre*, a Nemzeti Múzeum igazgatója, *Lengyel Béla* és *Scholz Gyula* miniszteri tanácsosok, *Hennyey Vilmos* posta- és táviró főigazgató, *Teleki Géza* gróf, számos egyetemi tanár, a földtani intézet igazgatósága és tisztviselői kara, a földmivelésügyi minisztérium földtani osztályának tisztviselői, az Akadémia, a Földrajzi Társaság, a Magyarhoni Földtani Társulat számos tagja, több országgyűlési képviselő és még számosan. A szertartást *Fertői Rikárd* ferenczvárosi káplán végezte. A koporsónál *Lóczy Lajos*, a Földtani Intézet igazgatója, a Tudományos Akadémia, utána pedig *Szontágh Tamás* aligazgató a Földtani Intézet, *Koch Antal* pedig a Magyarhoni Földtani Társulat nevében mondott búcsuztató beszédet. A halottat a kerepesi-temetőbe helyezték örök nyugalomra, a főváros által adományozott díszsírhelyen. (Napilapok. 1909. 112. sz.) A folyó hó 10-én tartott gyászmisén, a gyászolók sorában közéletünk igen sok kitünősége jelent meg. Úgy a gyászoló családhoz, mint a földtani intézethez nagy számmal érkeznek külföldről is a részvétet tolmácsoló levelek és táviratok. (Az Ujság. 1909. 113. sz.)

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület igazgató-tanácsa *Teleki Géza* gróf elnöklésével ülést tartott. Gálócsy Árpád titkár bejelentette, hogy a *Cséti*-szobor az ércöntőben elkészült és a szobor-bizottság a művésztől az öntőben átvette. A szobor alapzatára *Okolicsányi Zoltán dr.* vaskohi márványbányájából adott márványt, melynek kifaragását a szoborbizottság már elrendelte. Elhatározták, hogy *Mechwart* András szobrára gyűjtést fognak indítani, majd az ez évi közgyűlés napjait és helyét határozták meg. A közgyűlés helyéül *Körmöcbányát*, napjaiul pedig szeptember 19-ikét és 20-ikát.

A Magyar Mérnök- és Építészegyletben *Müller Alajos* ápril hó 24-én előadást tartott «A hegesztés különféle módszerei és azok

szerepe a kazángyártásban» czim alatt. Az igen érdekes előadás felöleli a kovácstűz-hegesztés különböző módszereit, a villamos forrasztást és a különböző autogén-hegesztési módszereket, amelyeket az előadó számos velített képpel magyarázott. (A. M. M. és É. F. Heti Értesítője. 1909. 18. sz.)

Felsőbánya területén szénre kutatás van folyamatban, melyre a város *Tanczer György* bányavállalkozónak legközelebb engedélyt adott. (Nagybánya és Vidéke. 1909. 20. sz.)

Magyarország a londoni kémiai kongresszuson. Az alkalmazott kémia VII. nemzetközi kongresszusának magyar előkészítő bizottsága f. hó 15-én, Kossutány Tamás dr. elnöklésével tartotta a kongresszus előtt való utolsó ülését. A kongresszuson többek között részt vesznek a selmeczbányai bányászati főiskola képviselőiben: *Schelle Róbert* k. főbányatanácsos, főiskolai r. tanár, s a diósgyőri m. kir. vas- és aczélgár részéről. *Katona Lajos* kohómérnök osztályfőnök. (Bp. Hrlap. 1909. 115. sz.)

Új aranybánya Nagybányán. *Gyirászin Vilmos* Nagybányán a gr. Károlyi illobai uradalom területén kisebb aranybányászatot szándékozik kezdeményezni. (Nagybánya és Vidéke. 1909. 20. sz.)

Ruszkabánya környékén új széntelepet tártak fel. A Montan Zeitung híradása szerint *Tveraser Károly*, Ruszkabánya község területén és a határos környéken tartalmaz köszéntelepet fedezett fel, melynek feltárásán már hónapok óta fáradozik. A szén állítólag 8000 kalóriás. A telep fekvése a szállítás tekintetéből igen kedvező. Az adományozó bányajárás még e hó folyamán fog megejtetni.

Vegyes hírek. A Beocsini Czementgyár új igazgatója. Hír szerint a Beocsini Czementgyár Unió Részvénytársasághoz legközelebb igazgató-helyettesi minőségben kinevezik *Mauthner Emilt*, a fiumei hitelbank volt igazgatóját. Mauthner Emil az utóbbi időben Oroszországban csinált propagandát a magyar iparnak. (Naplakok. 1909. 111. sz.) Ezen és a **Zsolnai Czement- és Mészgyár R.-T**-nak a napokban tartott rendkívüli közgyűlései alkalmával szegedi *Lukács József* udvari tanácsos, a Magy. Ált. Hitelbank igazgatója, nevezett társaságok igazgatóságába lett beválasztva. (Az Ujság. 1909. 113. sz.) — **A kereszthegyvi bánya** nevenapját ez idén is megünnepezték. A telepet kivilágították, a bányász-zenekar kitűnő zeneszámokat mutatott be. Vasárnap f. hó 9-én délelőtt a róm. kath. templomban fényes istentisztelet volt. Templom után a köztisztelőben álló üzemvezető, *Bertalan Miklós* főmérnök páratlan vendégszeretettel részesítette vendégeit. Felköszöntőt mondtak *Neubauer Ferencz* min. tanácsos és *Brebán Sándor* gör. kath. h. lelkész (Nagyb. és Vidéke. 1909. 20. sz.) — **A m. kir. bányabizottság Abrudbányán**, a Budapesti Közlöny f. é. 109. számában a Verespatak községben, Nagykirnik hegyben bányászó „*Ürmössy*“ bányatársulat, az ugyanott bányamíveletet folytató „*Széchenyi István*“ bányatársulat, a Verespatak községben az Igrén hegyben bányászó „*Igréni Szt. Háromság*“ bányatársulat, az ugyancsak Verespatak községben a Gaur hegyben bányászati üzemet végző „*Szt. Miklós Borza*“ bányatársulat és végre a Verespatak községben a Nagykirnik hegyben bányászó „*Szt. György Serpesty*“ bányatársulat részvényeseit a bányatársulatok eddigi igazgatóinak, u. m.

Szánthó György, Ebergényi János Luka s Gelei Józsefné elhalálózása folytán a zalatni m. kir. bányakapitányság 1909. évi 14874. sz. utasítása szerint az áll. bányatörvény 149. §-a alapján, igazgató választás céljából f. é. június hó 21-én, illetőleg június hó 14-én tartandó társulésekre a bányabiztosság hivatalos helyiségében megtartandó rendkívüli társulésekre oly értesítéssel hívja meg, hogy az áll. btörv. 153. §-a értelmében a társgyűlésen mindenki csak személyesen, vagy törvényes meghatalmazottja által élhet a szavazás jogával, s a látvolmaradók a megjelent társak határozataihoz csatlakozóknak fognak tekintetni. (3317., 3316., 3319., 3314., 3320., 3315., 3318., 3313./909. sz. bbizt. hirdetémények.) — **Állami nyugdíjas törvényhatósági szolgálatban.** A belügyminiszter a minap leiratot intézett a törvényhatóságokhoz. Eddig tudvalevően nyugdíjas állami tisztviselők a városi és vármegyei törvényhatóságoknál ideiglenes, sőt számos esetben rendszeresített állást tölthettek be, tehát nemcsak kétszeres jövedelmet biztosítottak maguknak, hanem a fiatalabb erőket kiszorították és megnehezítették a már alkalmazásban levők előmenetelét. A belügyminiszter leirata szigorú rendelkezést tartalmaz arra, hogy a törvényhatóságok anyagi felelősség mellett kötelesek az eddigi és a jövőben alkalmazandó nyugdíjasok alkalmazását annak a minisztériumnak bejelenteni, amelynek fenntartása alatt levő állami hivatalban szolgáltak előzőleg a nyugdíjasok. A bejelentés nyomán az illetékes miniszter a nyugdíjak megfelelő leszállítását fogja elrendelni. (Bp. Hrlap. 1909. 109. sz.) — **Az oraviczai m. kir. bányakapitányság** f. é. ápril hó 30-án 1625. sz. alatt felhívást tesz közzé, a következő tartalommal: «Krassószörény vármegyében, orsovai járásban, Eibenthal község határában, Plaminicza tájékán, kincstári erdőbirtokon 1876. évi augusztus hó 30-án 871. sz. a. adományozott 225582 m². területű közös határköz-nek, ezen bányakapitányság előtt ismeretlen tartozkodású tulajdonosai *Wickers J. W., d'Elia Roza és Lyall György.* vagy ezek jogutódjai ezennel utasítatnak, miszerint a jelen felhívásnak a «Budapesti Közlöny» hivatalos értesítőjében közhírré tételétől számítva 90 nap alatt ide meghatalmazottat jelentsenek be és a határkört üzembe helyezték, mert ellenesetben a jogosítványok elvonása fog elhatározatni.» (Bp. Kzl. 1909. 107. sz.)

Hírek a külföldről. Elektromos vasat-olvasztó kemenczék. Az elektromos vasolvasztók terjedőben vannak. A «Zeitschrift für Elektrotechnik und Maschinenbau» idevonatkozólag legközelebb közölt statisztikai jelentése szerint ez idő szerint a világon *hetvenkét* elektromos kemence van üzemben. A rendszerek különbözők. Heroult rendszerű kemenczéket 19, Kjellin rendszerűeket 14, Stassanó és Röchling-Rodenhauser feléket 10—10 helyen állítottak fel. Németországban 21, Olaszországban 12, Svédországban 7, Angolországban 4, elektromos vasatolvasztó kemence dolgozik. (Mont. Rundschau. 1909. 17. sz.)

Munkásügyek.

Munkásmozgalmak. A Hauts-Fourneaux, Mines & Forêts en Croatie R.-T., Beslinac környékén fekvő rézbányaüzemeinél dolgozó *horvát*-parasztmunkások, mintegy két hónappal ezelőtt strájkba léptek. A zendülés komoly jelleget öltött úgy, hogy a fejszékkel támadó munkások az üzemvezetőnek életét komolyan veszélyeztették. A strájk két képesítés nélkül bíró horvát altiszt elbocsátásának és a bányamunkák szabályozásának okából származott. A nyugtalanság egyre tart. Az üzemvezető élete biztonságát komoly veszedelem fenyegeti. Folyó hó

13-án, Graczkypotok és Beslinacz között ismeretlen tettesek, lesből rátámadtak az üzemvezetőre; a golyók egyike kalapja karimáján ment át, a másik golyó halántékon találta és foghúsában akadt meg. Menekülése a csodával határos.

Prágából jelentik, hogy a *lihni* és *teinitzi* három bányatelepen f. hó 15-én mintegy 3000 bányamunkás sztrájkba lépett. A rendet sehol sem zavarták meg. (Bp. Hírj. 1909. 115. sz.)

Balesetek.

New-Yorkból azt táviratozzák, hogy az Albany bányában **ezer** (angol) **font dinamit robbant fel**; a halottak száma húszonöt, köztük van a bányatulajdonos is két fivérével együtt. Igen sokan megsebesültek. A robbanást nagy távolságban érezték. (Napilapok. 1909. 113. sz.)

Közlekedés.

Új vasút Borsodmegyében. A kereskedelmi miniszter Gfrerer, Schoch és Grossmann budapesti cégnek, az államvasutak *Barczika* állomásától *Szuhakálló*, *Disznóshorvát*, *Ormospuszta* és *Rudóbánya* községek határán át Alsótelekes községig vezetendő rendes nyomtávú gőzüzemű helyi érdekű vasútvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta. — **A huszt—dolha—szuhabarankai vasut** engedélyező tárgyalását megtartották a kereskedelmi minisztériumban. A vasút a Máv. püspökladány—mármaroszigeti fővonalán Husztkápolna elnevezéssel beiktatandó állomás mellé tervezett átrakodó állomásból indul ki és az észak-déli főirányban, részben az Osava, Nagyg és Borsa folyók völgyeiben haladva, Keselymező, Lipcse és *Dolha* községek érintésével a borsavölgyi gazdasági vasut Szuhabaranka állomásáig vezet. Nehezebb jellegű völgyrészben hegyi pálya. Hossza 36.9 km. A legnagyobb emelkedés 20 ‰, a legkisebb kanyarulati sugár 70 m. h. A felépítményt 0.76 nyomtávval, 15.80 kg. nehéz aczélsínekkel 5000 kg. tengelynyomásra tervezik. Állomások és megállóhelyek lesznek: Husztkápolna átrakodó állomás, Keselymező és Lipcse állomások, Lipcsemező megállóhely, *Dolha* és Szuhabaranka állomások. A vasut által érintett vidéken, különösen *Dolha* környékén, nagy kiterjedésű erdőségek vannak, melyeknek kihasználását már is megkezdték; a tervezett vasúton ezekből az erdőkből évi 10.000 kocsi rakomány kerülne elszállításra. Azonkívül a *Dolhán* üzemben levő *vasbánya* és *vasmű* és a helyi forgalom is jelentős szállítást biztosítana a vasútnak. A vasút építési tőkáját 3,578.000 K-val, vagyis pályakilométerenként 96.964 K-

val hozta javaslatba az engedélyező-bizottság. Az építési tőkének törzsrészvényekben fedezendő 35 %-ából, vagyis 1,252.300 K-ból, Mármaros vármegye, az érdekelt községek és magánosok hozzájárulásával 326.000 K tekinthető biztosítottnak, a még hiányzó 926.300 K-t államsegély és postaváltság czimén kéri Mármaros vármegye közönsége, mint a vasút előmunkálati engedélyese. (Vállalkozók és Iparosok Lapja. 1909. 18. sz.) — A kereskedelemügyi miniszter az *Oberschlesische Eisenindustrie A. G.* cég meghatalmazottjának *Klein Mór* főmérnöknek, **Merény** határából **Bindt bányához vezetendő sodronykötélpálya** kiépítésére, előmunkálati engedélyt adott. (Szepesi Lapok. 1909. 54. sz.)

Szintezés. Utasítás szintmérések keresztülvételére. (Nivellier Kunst. Eine Anleitung zum Nivellieren.) Irta: *Dr. Pietsch C.* (Hatodik kiadás. — 61. rajz. — Kötve 120 K. Weber J. J. kiadása Leipzig-ban.) Szerző, *Dr. C. Pietsch* ki a földmérés tantervébe vágó jeles munkái révén mérnök-körökben igen jó hangzású névvel bír, ezen — legújabbán már hatodik kiadást ért — praktikus irányzatú munkájában nemcsak a szűkebb értelemben vett nivellálást, vagyis a geometrikus magasságmérést, hanem a trigonometriai magasság-meghatározás módszerét is tárgyalja. A geometriai magasságmérést tárgyaló terjedelmes első rész, a látszólagos szint előállítására szolgáló (ingás-, csöves-, nivelláló- és libellás-) készülékeket és a föld felszíne valamely pontjának a nivelláló készülék irányítójától való távolságának mérésére szolgáló eszközöket s végre a szintező mérés különböző módjait és eljárásait ismerteti. A becsatolt rajzok igen jók; a szöveg rövidre szabott fejtegetései igen érthetők és könnyen felfoghatók. Bányamérők nagy hasznát vehetik ezen olcsó művecskének.

TARTALOMJEGYZÉK.

Ujabbkori bányajogi reformok. Irta: *Dr. Fehér Manó.* — **Tudománygyakorlat.** A modern ólomkohászat alapelvei. — **Szemle.** *Bányamívelés.* — *Vas-kohászat.* — *Gépészet.* — *Közgazdaság.* — **Hírek.** *Személyi hírek* — *Híradások.* — *Balesetek.* — *Közlekedés.* — **Irodalom.**

☛ A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át. ☛

Lap zárása: 1909. máj. 21. d. u. 5 óra.

Laptulajdonos: LITSCHAUER LAJOS.

Joerges Ágost özv. és fia nyomása Selmeczbányán. 1909.

